

BIBLIOGRAFIJE I BIBLIOGRAFSKA PRAKSA KOD VOJVOĐANSKIH HRVATA

Autor: Tomislav Žigmanov

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA

Pojam: „biblion“ – knjiga, i „grapho“ – pišem

bibliografija predstavlja sastavljen popis na određeni način obrađene, to jest opisane knjiške građe;

Predmet bibliografije: knjige i druga tiskana građa (npr. periodične publikacije i novinske tiskovine), te neknjižna građa (npr. plakati, filmovi, kompaktni diskovi /CD/, elektroničke publikacije itd.).

Rad na izradi bibliografija je složen i pretpostavlja stanovitu strukturiranost i vremensku redoslijednost:

1. odabir knjiške građe prema unaprijed utvrđenim kriterijima (načelo potrebitosti i korisnosti)
2. istraživanje, pronalaženje i prikupljanje takve građe radi bibliografske obradbe
3. zapisivanje osnovnih bibliografskih podataka
4. usustavljanje putem određene klasifikacije (npr. abecedni ili vremenski redoslijed, tematska različitost...)
5. objava u obliku knjige ili elektroničkih publikacija (na kompaktnom disku, kao mrežno dostupne datoteke i sl.,)

Vrste bibliografija

1. prema zahvatu građe: *opće* (uključuju svu građu) i *specijalne* (građa je ograničena temom, jezikom i sl.)
2. prema kriteriju mjesta nastanka građe: *međunarodne*, *nacionalne*, *regionalne* i *mjesne*, to jest *zavičajne*
3. prema načinu na koji navode građu: *popisne* – navode se samo osnovni podatci, *opisne* – građa se podrobnije opisuje, *analitičke* – opis prati i kratka analiza sadržaja, te *kritičke* – opis prati i vrijednosna ocjena sadržaja
4. *osobne* – popis radova neke osobe i/ili radova o pojedinoj osobi.

Ukazi na povijest – zakašnjelost

q bibliografski rad u Hrvatskoj počeo još sredinom XIX. stoljeća – Ivan Kukuljević Sakcinski 1860. izdaje svoju *Bibliografiju hrvatsku* – ovdje se takva praksa počinje zasnivati tek nakon sedamdesetak godina: sredinom prve polovice XX. stoljeća

q dolazi i do snažnijega i svestranijeg, sustavnog i znanstveno utemeljenog istraživanja povijesti regionalne književnosti, kulturne baštine i povijesti ovdašnjih Hrvata

q izvan prikladnih znanstvenih, prosvjetnih ili bibliotečnih ustanova, u često nepovoljnim društvenim i političkim prilikama, a bila su djelo nekoliko učenih pojedinaca (npr. Matija Evetović, Josip Andrić, Petar Pekić, Albe Šokčić, Ive Prčić...), koji su u većini studije humanističkih i društvenih znanosti završili na Sveučilištu u Zagrebu nakon I. svjetskog rata

Glavne značajke i posljedice

1. nesukladni institucionalni okviri i siromašna praksa: do danas nisu izgrađeni sukladni institucionalni okviri u sferi znanosti i visokoškolske prosvjete, niti je do početka XXI. stoljeća postojala ustrojena profesionalna naklada i skrb glede knjiga unutar hrvatske manjinske kulture u Vojvodini, biva razumljivim zašto su, osim činjenice zakašnjelosti, i malobrojne bibliografije kod podunavskih Hrvata djelo samoprijegorna rada pojedinaca;
2. nakon sedamdesetak godina takva, pa još i nekontinuirana, nastojanja na bibliografskome planu, zrcali se u činjenici da do danas nije sačinjena jedna cjelovita, obuhvatna i kritički obrađena bibliografija koja bi za predmet imala tiskovine vojvođanskih Hrvata.

Bibliografska praksa – kronologijski redosljed

1. prva je bibliografija pojedinca – cjelovita bibliografija biskupa i narodnoga preporoditelja Ivana Antunovića (1815.–1888.) dr. Matije Evetovića (1894.–1972.), a objavljena u knjizi *Život i rad biskupa Ivana Antunovića narodnog preporoditelja* (Subotica, 1935.)
2. prva predmetna – Stjepan Bartolović *Bibliografija o Šokcima i Bunjevcima* (*Hrvatski dnevnik* od 22. IX. 1940.): obuhvaća naslove s područja povijesti, folkloru, filologije, kulture i politike te mnogobrojne članke Marka Čovića o bunjevačkim običajima
3. prva opća – Krešimir Bunić (Ivan Kujundžić) (1912.–1969.) *Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* (Subotica, 1946.) – popis 582 djela poredanih abecednim redosljedom prezimena autora, a osim naslova, mjesta i godine izdavanja, odrednice prate i nekoliko dodatnih informacija (npr. format, broj stranica, opisno pojašnjenje...)
4. druga bibliografija pojedinca – Tvrtko Blagajac (Ante Sekulić), *Bibliografija Alekse Kokića* (Subotica, 1962.)

Bibliografska praksa – kronologijski redosljed

5. druga predmetna – selektivna bibliografija članaka i knjiga o Bunjevcima i Šokcima Ivana Kujundžića *Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata* (Zagreb, 1968.).
6. druga opća – Ivan Kujundžić *Bunjevačko-šokačka bibliografija – Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* (*Rad JAZU*, 355, Zagreb, 1969.) – kronologijskim redosljedom bilježi tiskovine koje su ovdašnji Hrvati objavili od druge polovice XVII. stoljeća, točnije 1683., pa do 1968. Zabilježene su 624 bibliografske jedinice, a obrađene su knjige, godišnjaci, periodika, glasila te tiskana glazbena djela, što su neposredno povezana s bunjevačkim i šokačkim Hrvatima.
7. treća pojedince – István Szentgyörgyi, Nevenka Bašić Palković i Eva Bažant *Bibliografija Mije Mandića* (Subotica, 1987.)
8. prva o pojedincu – Ante Sekulić *Bibliografija o Ivanu Antunoviću* (Subotica, 1990.)
9. prva o periodici – Lazar Merković, *Bibliografija časopisa „Rukovet“ maj 1955 – april 1990* (Subotica, 1990.)
10. četvrta pojedince – Lazar Merković *Balint Vujkov život i rad* (Subotica, 1992)

Bibliografska praksa – kronologijski redosljed

11. druga o periodici: I. Prčić mlađi, B. Gabrić, *Bibliografija kalendara «Subotička Danica» 1971–1972. i 1984–1993. god.* (Subotica, 1994.)
12. peta pojedince – Lazar Merković *Bibliografija Matije Poljakovića* (Subotica, 1995.)
13. šesta pojedince – Josip Buljovčić *Bibliografija* (Subotica, 1996.)
14. prva kritička i opća – Ante Sekulić *Bibliografija 1945.-1968.* (1996.)
15. sedma pojedince – Katica Branka Katalinić, *Bibliografija radova dr. Ante Sekulića*, (Subotica, 1998.)
16. osma pojedince – Milovan Miković : *Biobibliografija* (Subotica, 1998.)
17. treća o periodici – djelomična: *Bibliografija Žiga* (br. 100, Subotica, 1999.)
18. deveta pojedince – Petar Marija Radelj, *Bibliografija fr. Petra Tome Vereša O. P. (1931.–2000.)* (Zagreb, 2000.)
19. deseta pojedince (selektivna) – Gordana Đilas *Selektivna bibliografija Petka Vojnića Purčara* (Novi Sad, 2003.)
20. jedanaesta pojedince (selektivna) – Gordana Đilas *Iz književne bibliografije Jasne Melvinger* (Novi Sad, 2004.)

Bibliografska praksa – kronologijski redosljed

21. dvanaesta pojedinca – Đuro Lončar, *Bibliografija Ilije Džinića* (Subotica, 2004.)
22. treća predmetna – Tomislav Žigmanov *Prilog prikupljanju bibliografske građe za povijest Hrvata u Vojvodini od 1990.-2002.* (Zagreb, 2005.)
23. treća opća – Tomislav Žigmanov, *Bibliografija Hrvata u Vojvodini 1990.-2002. (Prinosi)*, (Pula 2005.)
24. prva specijalna i druga kritička: Katarina Čeliković *Dužijnaca 2007. : Molitvom i prilikom prid Bogom bibliografija molitvenih knjiga u podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca na narodnom jeziku* (Subotica, 2007.)

** redovita bibliografska praksa – od 2002. godine, u okviru se kulturne manifestacije *Dana Balinta Vujkova : dani hrvatske knjige i riječi*, koja se održava u Subotici, prikazuje, od strane različitih autora, godišnja knjiška produkcija u vojvođanskim Hrvata.

Posljedice

1. postoji snažna potreba za razvojem ukupne bibliografske prakse (neophodnost izgradnje sustavnog, organiziranog i institucionalno sukladnog pristupa);
2. krajnje je vrijeme da se pristupi izradi kritičke bibliografije (kritički utemeljene, a opće, nacionalne i regionalno kriterijski određene bibliografije podunavskih Hrvata).

Razvoj bibliografske prakse

podrazumijeva potrebu pristupanja izradbi bibliografija književne periodike, zatim godišnjaka, novina, ali i bibliografije pojedinaca.

Načela izrade ovih bibliografija, prije svega način, vrsta i obujam bibliografske elaboracije građe ne bi smio biti svrha za sebe, već bi morao uvažavati potrebe šireg kulturnog sustava vojvođanskih Hrvata, i to prije svega u dijelu naravi ustrojenoga sjećanja i znanstvene obrađenosti nasljeđa, ne bi li ona bila i funkcionalna. Kako glede ovoga posljednjeg postoje veliki deficiti – sjećanje je visoko neinstitucionalizirano i podosta nesistematizirano – bibliografska obrada bi trebala biti detaljnije provedena, uz izradu većeg broja registara.

Moguća načela za bibliografiju periodike

1. dio treba sadržavati glavne podatke o časopisu, to jest novini – pregled naslova i podnaslova, urednika, nakladnika, tiskara, adresa i mjesta, periodičnost izlaženja, cijena i formata;
2. dio bi trebao biti bibliografija godišta – sadržavao bi bibliografiju pojedinih svezaka, to jest brojeva časopisa s ovim elementima: mjesto, datum, godište, knjiga/svezak, broj, stranica i prilozi;

Moguća načela za bibliografiju periodike

3. dio – bibliografska građa objavljenih priloga, koja bi trebala biti iznesena kronologijski i koja bi trebala sadržati podatke o naslovu, podnaslovu, godištu, godini, broj sveska ili broj lista, broj stranice te ime autora, zatim informaciju o žanrovskoj pripadnosti napisa, kao i eventualno dodatno preciznije podatke o predmetu, osobi ili toponimu u napisu. Bibliografski niz bi morao završiti s najmanje pet registara, i to: predmetnoga registra, zatim registra toponima, registra časopisa i listova te registra imena i registra razriješenih inicijala i pseudonima.

Prijepori moguće bibliografije vojvođanskih Hrvata

Prvo pitanje koje se pojavljuje od načelnoga je značaja i smjera na bit problema: „Što je to *knjiga vojvođanskoga Hrvata*, koja mora biti zastupljena u jednoj ovako koncipiranoj bibliografiji?“. Je li to djelo nekoga tko je tek *etnički pripadnik* ovoga južnoslavenskoga naroda ili, pak, onoga tko se tako javno *izjašnjava* ili, na koncu, onoga čije se *djelo* na neki način tako određuje ili unekoliko drukčije a tako isto razumijeva?

Kako, nadalje, stoji s pitanjem jezika na kojemu piše? Je li to svako djelo u obliku knjige, koje mora biti napisano na hrvatskom jeziku?

Prijepori moguće bibliografije vojvođanskih Hrvata

Također nije nevažno ni pitanje utječe li uopće, i ako utječe, kako utječe, sadržaj djela na njegovo unošenje u tako profiliranu bibliografiju? Ulazi li, recimo, u bibliografiju knjiga podunavskih Hrvata i djelo nekoga sveučilišnoga profesora strojarstva koji je objavio udžbenik na srpskom, a etnički je Hrvat? Ili, pak, kriteriji za bibliografiju Hrvata u Vojvodini moraju biti posve uže određeni?

Sugerira li se, nadalje, ovdje to da knjiga mora biti objavljena samo u Vojvodini? Ili je pak to „dopušteno“ i negdje drugdje? Ako je svemu tomu tako, što je s onima koji nisu ni jedno ni drugo, te objavljuju knjige na trećem mjestu, ali ipak recentno pišu o temama, pitanjima i problemima Hrvata u Vojvodini?...

Moguća rješenja

U bibliografiju vojvođanskih Hrvata morale bi se uvrstiti knjige autora

- a) koji su *etnički Hrvati* bez obzira pišu li na hrvatskom književnom standardu ili ne. Pri tomu se uvrštaju i oni koji su tako neupitno zabilježeni u povijesti, zatim oni koji su se tako javno izjašnjavali ili se izjašnjavaju, kao i oni koji se svojim djelom na taj način recipiraju u javnosti;
- b) drugi je kriterij, *mjesna* pripadnost – autor mora potjecati s ovoga područja ili, ako je podrijetlom s nekog drugog, morao je objaviti djelo ovdje;
- c) treći je kriterij *predmetni* – bez obzira na to gdje je objavljena knjiga, ukoliko njezin sadržaj mora biti od nekakvoga kulturološkoga značaja za hrvatsku manjinsku zajednicu: naime, njihov sadržaj mora unekako inklinirati ka književnosti, povijesti, etnologiji, društvenim znanostima, kulturi...

Stvaralačko preplitanje

Naravno, ova se tri složena kriterija moraju stvaralački preplitati i spram svake pojedine knjige na neki način razriješiti, s tim da ono u bibliografiji bude jasno naznačeno. Tako postavljena, ovo bi bila, preciznije rečeno, bibliografija koja bilježi knjige Hrvata *u* Vojvodini, te knjige o vojvođanskim Hrvatima, što, drugim riječima, znači da se ne bi bilježile sve knjige Hrvata *iz* Vojvodine.

